Om mursten og minder, gråd og globalisering

Konferencen "Emotional Geography", Aarhus Universitet, Århus
2. november 2006

KRISTINE MUNKGARD PEDERSEN*

Title: On bricks, memories, globalisation and crying. Conference held at the University of Aarhus (Denmark) on Emotional Geography.

Abstract: *Ten speakers from a range of academic fields were invited to discuss the concept of Emotional Geography and to debate how spaces change as a result of contemporary culture, globalisation and the experience economy. The conference touched upon a broad variety of empirical cases from within tourism, art, branding, urban studies and media studies. The theoretical framework was also broad, extending from phenomenology to Actor Network Theory and Heidegger's concept of Dwelling.*

Keywords: Space, emotions, tourism, branding, art, Internet, phenomenology, ANT.

Inden for geografiske studier (Bondi, Davidson og Smith 2005) og inden for dele af humaniora (Knudsen & Thomsen 2002) er en vending mod den 'emotionelle geografi' begyndt. Den 2. november 2006 blev begrebet introduceret på en tværfaglig konference på Aarhus Universitet. Med den overordnede titel "Emotional Geography", ønskede konferencens arrangører at debattere, hvordan steder ændrer betydning, ikke mindst under indflydelse af de praktiske fænomener der undertiden kaldes globalisering, undertiden oplevelsessamfund.

Inspirationen til dagens konference kommer dels fra geografien, hvor arbejdet med sted og

rum, herunder forhandling og konstruktion af steder og landskaber, hører til fagets kerneområde. Den humanistiske geografi, ofte med fænomenologisk drejning er defineret så langt tilbage som i 1976 i Yi-Fu Tuans artikel "Humanistic Geography" (1976), hvor Tuan skriver: "How mere space becomes an intensely human place is a task for the humanist geographer; it appeals to such distinctively humanistic interests as the nature of experience, the quality of the emotional bond to physical objects, and the role of concepts and symbols in the creation of place identity." Når der således alligevel tales om et nyt geografisk "emotional turn", er det med et vist forbehold. Som Bon-

di, Davidson og Smith skriver i indledningen til "Emotional Geography" (2005): "Thus, perhaps the recent 'emotional turn' in geography results as much from positive recognition that emotions already have an important place in our own and other's work, as from any sudden appearance of a shiny new 'object' of study."

Denne interesse for rummets symbolske og følelsesmæssige betydning, deles af forsknings-traditioner indenfor antropologi og sociologi, fx bysociologi og urbanitetsforskning, hvor forskere har analyseret forholdet mellem fysiske rum, æstetik, betydning og identitet i en række forskellige empiriske og teoretiske sammenhænge (f. eks. Hausermann, Sassen, Sibley, Zukin).

Men interessen går også den modsatte vej. Der synes at være en generel filosofisk interesse for det materielle og rumlige, fx i Latour og Deleuzes filosofi, ligesom fænomenologien har et kropsligt og dermed rumligt perspektiv, bl.a. udtrykt i Merleau Pontys tekster. Ligeledes skaber globaliseringen, og teorierne herom også opmærksomhed omkring rumlige problemstillinger, i takt med at lokale og globale kontekster ophæves, blandes og rekonfigureres (Castells, Appadurai). Kunstneres geografiske fremstillinger er altid blevet analyseret, og har givet humanistiske forskere et bredt vokabular til begribelse af følelsesmæssige geografier. Kunsthistorikeren Giuliana Bruno introducerer bl.a. også begrebet *Emotional Geography* i sin bog "Atlas of Emotions – Journeys in Art, Architecture, and Film" (2002).

Som det fremgår, er det store og brede temaer konferencen tager op. Temaer, der berører forskellige forskningsfelter, metoder, analyser og teorier. En bredde der også understregedes af dagens program, som bestod af ti forskellige talere, der kom fra filosofi, geografi, historie, socialvidenskab, turismeforskning, mediestu-

Foto fra Beijing af en reklame for Julemandens landsby i Finland. Foto: Lars Degnbøl.

dier og kunsthistorie. Bestemt et tværfagligt projekt!

På trods af konferencens kvaliteter og relevante tema, var der dog elementer, jeg kunne have ønsket var anderledes. Centralt i kritikken står begrebet *Emotional Geography*. Som nævnt involverer begrebet så mange og lange fagdiscipliner og diskussioner, at man som minimum må forsøge at formulere en afgrænsning, og nogle centrale diskussioner. I oplægget til konferencen står, at man ønsker at præsentere nogle af feltets centrale temaer, problemer og analytikker. Desværre var det kun gan-

ske få af oplægsholderne, der eksplicit forholdt sig til konferencens titel, tema og ambition. Blandt de få, der havde forsøgt at få et overblik over hvad *Emotional Geography* er for et begreb, var Anne Marie Pahuus fra Aarhus Universitet, som indledte med en kort redegørelse. Pahuus redegjorde for termens kunst- og kulturanalytiske forlæg, formuleret af Guilianna Bruno fra Harvard University, en teoretiker, som i øvrigt ikke blev nævnt af nogen af konferencens øvrige deltagere, hvilket forekommer lidt mærkværdigt, hendes position taget i betragtning.¹

Et andet af konferencens svage elementer var, at flere oplæg forblev meget klassisk faglige, hvilket måske ikke helt kom temaets tværfaglighed til gode. Anne Marie Pahuus indledte konferencen med sit oplæg "Affect and Upheavals in Routine", hvori hun koncentrerede sig om Heideggers begreb "Dwelling". Begrebet involverer både rum, krop og følelser i sit forhold til sted og væren, en diskussion Pahuus introducerede i forhold til Nigel Thrifts bog "Knowing Capitalism". Diskussionen rettede sig mod den klassiske krop/sind dualisme – det mentale og det fysiske. En relevant diskussion i forhold til konferencens titel, men ikke desto mindre strengt filosofisk.

Også Troels Degn Johansen fra Danmarks Designskole forblev inden for de kunsthistoriske termer i sin, i øvrigt spændende, gennemgang af kontekstuelle kunstgrupper som N55, Superflex og RACA. Fælles for disse grupper er deres interaktive og procesorienterede metode, der involverer både individer og omgivende miljø. Af samme grund valgte Troels Degn Johansen termen "relational art". Den relationelle kunst opererer typisk i de lokale mikroprocesser, men har et globalt afsæt. Fælles for de tre kunstgrupper er, at de alle har arbejdet med at tematisere de rum, som tradi-

tionelt betegnes som "periferi". Johansen talte om en "emotionalizing of periphery". På trods af dette afsæt, blev diskussionen drejet fra det geografisk emotionelle over mod en mere klassisk kunsthistorisk diskussion af den relationelle kunsts status i forhold til avantgardebegrebet.

Fælles for næsten alle konferencens oplæg var, at de tog afsæt i konkrete cases, og flere forholdt sig meget empirisk til deres temaer. Jacob Linde Jensen fra Aarhus Universitet holdt et oplæg "Augmented Space – Changing Spatial Practices and Sense of Community", der således var konkret i både form og indhold. Oplægget var en analyse af Internet rejsesites, såkaldte travel communities, hvor rejsende deler erfaringer og fortællinger. Casen brugte Jensen til at argumentere for, hvordan Internettet som medie er med til at redefinere ideen om det sociale. Jensen indledte med at diskutere internettet i relation til en både rumlig og social kontekst. Internettet omtales ofte i rumlige metaforer: en vej, et netværk eller et rum, men i analyserne af konkrete rejsesites argumenterede Jensen for, at det giver bedst mening at tale om et medium, der forstørrelse både oplevelse og rum: "The Internet as an augmentation of space".

Også Jonas Larsen og Michael Haldrup fra Geografi på Roskilde Universitetscenter tog afsæt i empiriske studier. I oplægget "Technologies, Geographies and Emotions in Tourist Performances" diskuterede de det sociale rolle i turismeforskning generelt og specifikt i forhold til deres studier af familieferie på Bornholm. I deres analyse har de fokuseret på de sociale mikroprocesser, der finder sted blandt turister. Dette analytiske fokus åbner op for en nytænkning af turismens klassiske temaer. Larsen og Haldrups studie peger nemlig på, at det langt fra altid er det spektakulære

og eksotiske, der er essentielt for turisterne. "There is a need to de-exoticize tourist research". Snarere er det samvær med familie og venner, der synes at være rejsens egentlige formål. På samme måde ændrer det klassiske turisttema *autenticitet* betydning i Haldrup og Larsens perspektiv. Det er ikke kun "de andres" autenticitet, vi som turister søger, men måske i ligeså høj grad autenticitet imellem os selv og vore nære. Med sit fokus på performance og relationer peger analysen på en ny, mere praksisorienteret, tendens i turisme-forskningen.

Niels Kayser Nielsen fra Historisk Institut ved Aarhus Universitet tog også afsæt i turismen i sit fænomenologiske oplæg om en rejse i Finland: "How to deal with Dead Places? The Construction of Intensity". Med udgangspunkt i Drew Leders kropsfilosofiske begreber "bodily absence" og "dys-appearance" (1990) diskuterede Nielsen, hvordan man føler sig til stede i forskellige situationer og steder. Hverdagens rutiner er præget af et kropsligt fravær, hvor vi ikke reflekterer over kroppens krav og funktioner. Først når rutinerne brydes, som fx når vi bliver syge, opstår en kropslig refleksion. Men den kropslige refleksion mobiliseres også i lystigere sammenhænge, i dans fx, eller når vi er turister. Som turist er der mulighed for at mærke sin krop, uden vanernes omklamring.

Springet mellem Niels Kayser Nielsens fænomenologiske kropsapproach og Søren Buhl Hornskovs (Copenhagen Business School) oplæg "Networks of Anticipation. The Case of the Architectural Design of Urban Interaction", var både tematisk og teoretisk langt. Fra kroppens glæder og sorger til en analyse af murstenene i det Kgl. skuespilhus i København. Med afsæt i Actor Network Theory argumenterede Hornskov mod den traditionelle

adskillelse af det fysiske og emotionelle, illustreret gennem eksemplet med det Kgl. Skuespilhus. I ANT-optikken ses bygningen ikke som et stykke arkitektur i traditionel forstand, men som en teknologi, der medvirker til at skabe "fremtid". I Hornskovs oplæg er der således ikke nogen følende kroppe, men en lokalitet i forandring, i dette tilfælde København, og det er de små forandringsskabende processer og netværk, som analysen bygger på. En central "aktør" i denne transformation er de konkrete mursten, som gennem Hornskovs optik bliver til innovative medskabere af Københavns fremtidige brand.

Dagens store navne, Nigel Thrift fra Warwick University og Kirsten Simonsen fra Roskilde Universitetscenter er forfattere, der begge har haft indflydelse på den geografiske dagsorden, og måske direkte været medvirkende til geografiens "emotional turn". Derfor var de oplagte oplægsholdere på dagens konference. Men deres tematiske spænd illustrerer også, endnu engang, at begrebet *Emotional Geography* kan tolkes i det uendelige. Thrifts oplæg "Turbulent Passions – Understanding Affect and Politics" var dagens mindst geografiske og mest politiske. Thrift var interesseret i følelser, fordi de spiller en stor rolle i dagens politiske spil og bruges, iscenesættes og manipuleres på brutal og teknologisk vis, hvilket Thrift illustrere med eksempler fra den politiske scene i Storbritannien. Simonsens oplæg "Cities, Encounters and Emotion" handler om hverdagens kropslige og kulturelle møder i storbyens etnisk blandede rum. Med sit metodiske afsæt i feminisme og postcolonial studies og sit fokus på social action også et politisk oplæg, dog på en mere implicit facon.

Som gennemgangen forhåbentlig har vist, var det ikke mangel på temaer, problemstillinger og ambitioner, der var Aarhus-konfe-

130 rencens problem. Som tilhører må man snare-
re sige, at ambitionerne måske var *for* store, *for*
brede i forhold til konferencens titel, men
måske passende i forhold til den overordnede
ramme. Problemet starter og slutter med kon-
ferencens titel og begrebet *Emotional Geogra-
phy*. Som udgangspunkt er det en besnærende
overskrift, men som Asmund Born fra Copen-
hagen Business School spørger: Er dette geo-
grafi? Kunne det ikke lige så godt kaldes emo-
tional topografi eller kartografi, for den sags
skyld? Og følelserne? Kunne man ikke også
komme dem begrebsmæssigt nærmere end
den bløde fænomenologiske krop? Et skarpere
fokus på, hvor geografi og følelser reelt over-
lapper eller skaber hinanden ville have været
interessant. For mange oplæg handlede om fø-
lelser i et rum eller rum med følelser, men ikke
om deres konkrete sammenhæng.

Et fokus man kan savne, ikke blot i denne
sammenhæng, er et socialpsykologisk perspek-
tiv på rum og geografi. Ofte strandede den ved
adfærdspsykologiens (environmental psychol-
ogy), snævre fokus på individuel adfærd i
mikrorelationer. Traditionelt interesserer psyko-
logien sig ikke voldsomt for de rumlige aspek-
ter af personlighed, følelser, identitet og fæl-
lesskaber, hvilket ofte resulterer i underlige
svævende eksistenser. Dog de analyser der fin-
des, viser et stort potentiale. Hele psykoanaly-
sens vokabular om skjulte, gemte og fortræng-
te hemmeligheder bliver på mange måder
mere relevant af at blive knyttet til geografiske
perspektiver, et tema Anthony Vidler har per-
spektiveret i bogen "The Architectural Uncan-
ny – Essays in the Modern Unhomely" (1992).
Også Steen Visholms analyse af den moderne
storby (Visholm 1993) kan varmt anbefales,
ligesom mange af Erwing Goffmans pointer
kan ses i et geografisk lys.

1. Bruno præsenterede bl.a. det første nummer af
Aria, et tidsskrift der omhandler *Emotional Geo-
graphy* i et kunst- og kulturteoretisk perspektiv.
www.ariamagazine.com.

LITTERATUR

- Appadurai, A.: *Modernity at large – Cultural Dimen-
sions of Globalization*. University of Minnesota
Press 1996.
- Bruno, G.: *Atlas of Emotion – Journeys in Art, Archi-
tecture and Film*. Verso 2002.
- Castells, M.: *The Rise of The Network Society*. Black-
well 1996
- Davidson, J., Bondi, L. and Smith, M. (eds.): *Emo-
tional Geographies*. Ashgate 2005.
- Freud, S.: *Det uhyggelige*. Rævens Sorte Bibliotek
1998.
- Knudsen, B.T., Thomsen, B.M. (red.): *Virkeligheds-
hunger*. Tiderne Skifter 2002
- Tuan Y.: *Humanistic Geography*. Annals of the Associ-
ation of American Geographers, Volume 66,
number 2, June 1976.
- Vidler, A.: *The Architectural Uncanny – Essays in the
Modern Unhomely*. The MIT Press, Cambridge,
Massachusetts, London, England 1992.
- Visholm, S.: *Overflade og dybde — Om projektiv
identifikation og det modernes psykologi*. Politisk
revy 1993.

**Kristine Munkgård Pedersen er cand.mag. i
geografi og psykologi med speciale i urbanitet,
byplanlægning og arkitektur. Hun har været an-
sat på Center for Regional og Turismeforskning
og arbejder nu som ph.d. på projektet Innovative
Oplevelseslandskaber på Institut for Interkultu-
rel Kommunikation og Ledelse på Copenhagen
Business School. E-mail: kmp.ikl@cbs.dk*